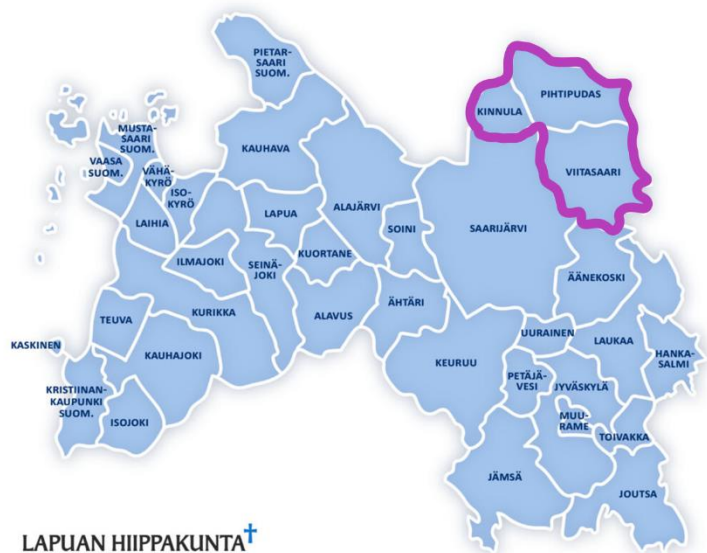

SELVITYS TOIMINTAEDELLYTYSTEN, TOIMINTAKYVYN JA RESURSSIEN TURVAAMISEKSI TARVITTAVISTA TOIMENPITEISTÄ

Kinnulan seurakunta

Pihtiputaan seurakunta

Viitasaaren seurakunta

Antti Viita
selvittäjä
29.4.2024

SISÄLLYSLUETTELO

Selvityksen taustaa	1
Selvityksen prosessi	2
- Luottamushenkilöiden tapaaminen	4
- Kyselyn tulokset	5
- Seurakuntalaisten kuuleminen	13
Seurakuntien toiminta ja talous	15
- Kinnulan seurakunta, nykytilanne ja ennusteet	16
- Pihtiputaan seurakunta, nykytilanne ja ennusteet	19
- Viitasaaren seurakunta, nykytilanne ja ennusteet	22
- Seurakuntien yhteinen talous	25
Rakennevaihtoehdot yhteistyön tekemiseksi	27
- Rakennevaihtoehtojen vertailua	30
Selvityksen yhteenveto ja esitys	32

SELVITYKSEN TAUSTAA

Kinnulan seurakunnan kirkkovaltuusto on kokouksessaan 29.3.2023 päättänyt tehdä aloitteen ja pyytää Lapuan hiippakunnan tuomiokapitulilta selvitysmiehen nimeämistä selvittämään yhteistyömahdollisuuksia ja muita ratkaisuja yhdessä yhden tai useamman seurakunnan kanssa.

” Kirkkohallituksen ohjeistuksen mukaan vuoden 2021 tilinpäätöksestä alkaen on seurakunnan tarkasteltava toiminnan edellytyksiä yleiskirjeen 28 / 2021 mukaan. Kriisiytyvän seurakunnan mittareilla. Kriisiytyvän seurakunnan mittareista seurakunnassa täytyy alijäämäinen tilikauden tulos, ilman kertaluonteisia eriä ja kasvava henkilöstökulujen osuus verotuloista.

Hallinnon ja toiminnan mittareista toteutui hautapaikkojen hallinta-aikojen selvityksen puuttuminen, laskeva jäsenmäärä, henkilöstön työssäjaksaminen ja rekrytointiongelmat. Jäsenmäärällä mitattuna kriisiytyvän seurakunnan rajana pidetään 2000 jäsentä. Kinnulan seurakunnassa oli 31.12.2022 jäseniä 1404. Kinnulan kunnan asukasluku jatkaa tasaista alenemista ja niin myös Kinnulan seurakunnan jäsenmäärä ja siitä johtuen verotulot.

Seurakunta on kiinteistöjen määrässä päässyt toiminnan kannalta tasapainoon, ainoa mistä voidaan kuluja vähentää ovat henkilöstökulut. Nykyinen yhteistyö Pihtiputaan seurakunnan kanssa ei ole tuonut toivottuja säästöjä.”

Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli päätti kokouksessaan 11.10.2023 selvityksen teettämisestä Kinnulan, Pihtiputaan ja Viitasaaren toimintaedellytysten, toimintakyvyn ja resurssien turvaamiseksi tarvittaviksi toimenpiteiksi, mukaan lukien seurakuntajaon muuttaminen. Tuomiokapituli nimitti selvittäjäksi talousjohtaja Antti Viidan ja asetti selvityksen valmistumisen tavoiteajaksi huhtikuun lopun 2024. Selvitystyö käynnistyi lokakuussa 2023.

SELVITYKSEN PROSESSI

Selvitys käynnistyi lokakuussa 2023. Selvittäjä tutustui aluksi seurakuntien taloudelliseen ja toiminnalliseen tilanteeseen seurakuntien toimittaman materiaalin perusteella.

Marraskuun alussa 2023 selvityksessä mukana olevien seurakuntien johtoryhmät kokoontuivat keskustelemaan Kinnulaan selvityksen taustoista ja prosessista. Keskustelussa olivat myös kirkkolakiin tulleet muutokset seurakuntien väliseen yhteistyöhön liittyen ja niiden vaikutukset selvitystyöhön.

Marras-joulukuussa 2023 selvittäjä tapasi kaikkien seurakuntien työyhteisöt. Näissä keskusteluissa käytiin läpi seurakuntien toiminnan nykytilaa, erilaisia rakennemalleja ja niiden vaikutusta seurakunnan toimintaan. Henkilöstön kanssa on käyty myös vapaamuotoisia keskusteluja, joissa heillä on ollut mahdollisuus nostaa esiin omia näkökulmiaan nykyiseen tai tulevaan tilanteeseen.

Toinen johtoryhmien keskustelu järjestettiin tammikuussa 2024 sähköisesti. Tämän keskustelun tarkoituksena oli kokoontumiseen mennessä tehtyjen havaintojen läpikäynti ja kaikkien seurakuntien yhteisen kirkkovaltuustoseminaarin valmistelu.

Helmikuun alussa 2024 seurakuntien kirkkovaltuustot kokoontuivat Viitasaarelle yhteiseen seminaariin. Keskusteluun nostettiin kaikkien seurakuntien osalta toiminnallinen ja taloudellinen tilanne, talous- ja jäsenkehityssuunnitelmukset, selvitykseen liittyvät aikaisemmat havainnot ja erilaiset vaihtoehdot ja mahdollisuudet seurakuntien yhteistyön syventämiseksi.

Taustatietojen laajentamiseksi luottamushenkilöille ja työntekijöille suoritettiin kysely helmimaaliskuussa 2024. Vastaaminen kyselyyn tapahtui sähköisesti. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää näkemyksiä ja suhtautumista mahdollisesti syvenevän yhteistyön tapoihin sekä yhteistyön uhkiin ja mahdollisuuksiin. Kyselyssä oli mahdollisuus antaa myös avointa palautetta.

Kyselyn tuloksia ja muita selvityksen aikana esille nousseita havaintoja käytiin läpi seurakuntalaisille suunnatuissa avoimissa keskusteluilloissa, jotka järjestettiin kaikissa seurakunnissa samalla viikolla 12.-14.3.2024. Keskustelun lisäksi seurakuntalaisilla oli mahdollisuus antaa tilaisuuksissa kirjallista palautetta.

Selvitystyön loppuvaiheessa kaikkien seurakuntien työntekijät kokoontuivat yhteiseen tapaamiseen Pihtiputaan seurakuntatalolle. Paikalla olivat lähes kaikki työntekijät.

Tilaisuudessa keskustelun ytimessä oli mahdollinen tuleva rakennemalli ja sen toimintaan mukanaan tuomat muutokset.

Johtavien viranhaltijoiden kanssa on käyty keskustelua nykyisestä tilanteesta ja tulevaisuuteen kohdistuvista odotuksista.

Luottamushenkilöiden tapaaminen

Seurakuntien kirkkovaltuustot kutsuttiin koolle helmikuun alussa. Kaikkien seurakuntien luottamushenkilöt olivat tilaisuudessa hyvin edustettuina. Ennen tilaisuutta kirkkovaltuuteuille oli toimitettu tutustuttavaksi tietoa selvityksessä mukana olevien seurakuntien taloustilanteen kehityksestä ja toiminnan määrästä.

Tilaisuudessa keskusteltiin yleisesti selvityksen taustoista, perusteista, seurakuntien tilanteesta ja tulevaisuuden mahdollisuuksista. Keskustelun pohjaksi selvittäjä esitti seminaariin mennessä tekemänsä seuraavat johtopäätökset

- Kinnulan seurakunnan liikkumavara käytännössä lopussa toiminnallisesti ja taloudellisesti
- Pihtiputaan ja Viitasaaren seurakunnat pystyvät vielä säästämään itsenäisesti, säästökohteena henkilöstö ja sitä kautta toiminnan resurssit
- Nykyiset yhteistyömallit työala- tai henkilösidonnoisia. Riittääkö työaika?
- Paine nostaa palkkoja koko kirkon tasolla. Miten vastaamme kasvavien menojen haasteeseen
- Tarvitaan valmiutta kohdata muutos ja kyseenalaistaa monet nykyisistä toimintatavoista. Yhteistyön syventäminen
- Luopumista tutuista asioista, tavoista (esim. Mitä on "asiakaspalvelu", missä se tapahtuu, kuka hoitaa/kohtaa, kuinka paljon avoinna)
- Talous, hallinto ja kiinteistöt, tarvitaan tehokkuutta
- Taloustoimisto, miten rakennetaan kustannustehokkaasti niin, että myös särkymävara huomioidaan
- Valmistelutehtävät hallinnon kokouksiin. Yksi hallinto vähentäisi valmistelutyötä
- Toiminta. Yhteistyön tavasta riippumatta työntekijöiden liikkuvuus edellytys. Perusasiat edellä kaikkien seurakuntien alueella. Särkymävara olisi saatava rakennettua

Kirkkovaltuustojen seminaarissa esille nostettujen aiheiden perusteella mielipiteet yhteistyön syventämisestä jakautuvat selvästi seurakuntien kesken. Kinnulan seurakunnan edustajat nostavat esiin lähinnä seurakuntaliitoksen ja sen tuomat hyödyt, Viitasaaren seurakunnan edustajat tunnistavat yhteistyöstä saatavia hyötyjä, mutta toivoisivat seurakuntaliitoksen tapahtuvan vasta muutamien vuosien kuluttua ja Pihtiputaan seurakunnan edustajat olisivat valmiita luomaan yhteistyörakenteita sopimusyhteistyöhön perustuen, mutta seurakuntaliitosta ei koeta ajankohtaiseksi eikä tarpeelliseksi vielä lähivuosien aikana.

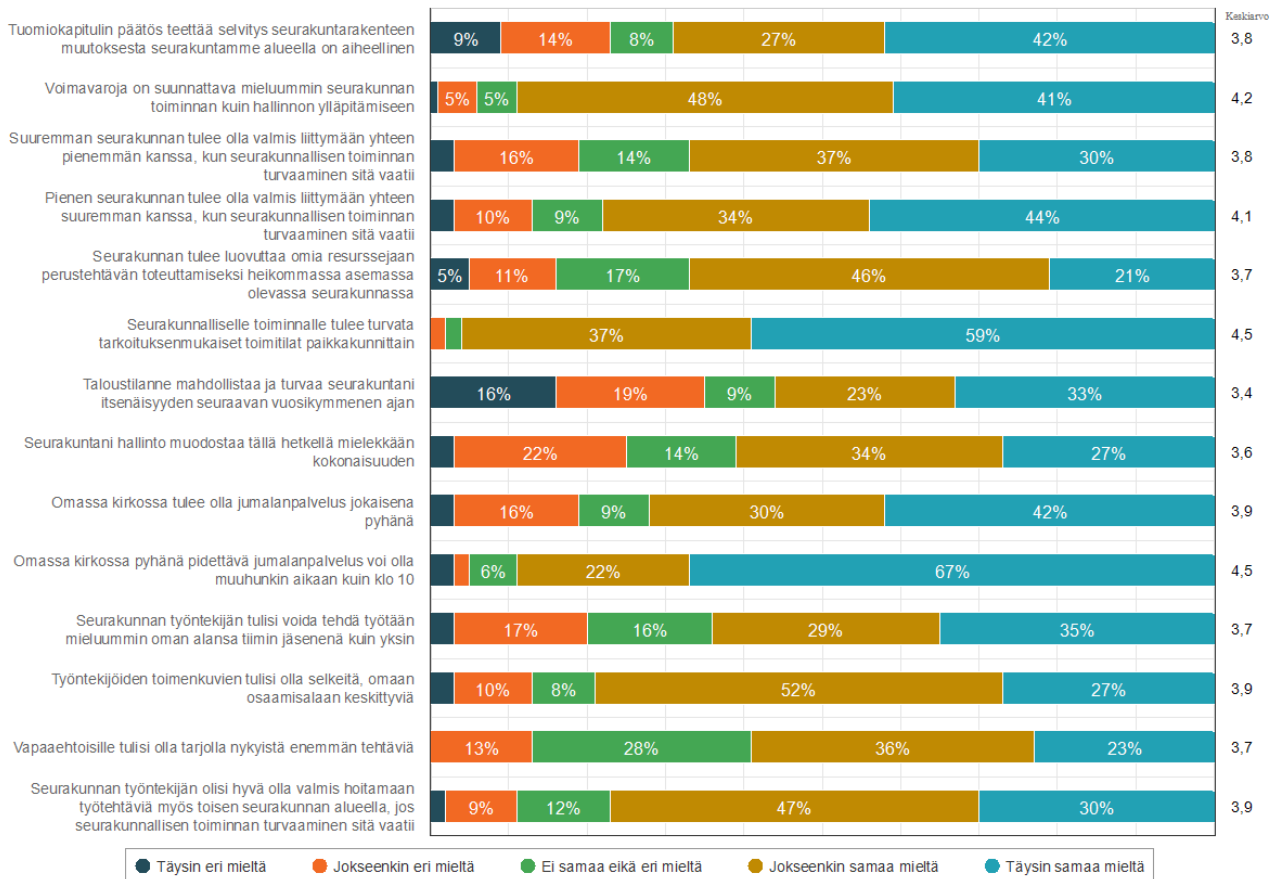
Kyselyn tulokset

Helmi- maaliskuussa toteutettiin seurakuntien luottamushenkilöille ja työntekijöille kysely, jolla kartoitettiin mahdollisen tulevan yhteistyön kannalta keskeisiä kysymyksiä. Kyselyn vastauksia käsitellään kokonaisuutena vastaajien yksityisyyden varmistamiseksi.

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 61 henkilöä, joten sen kattavuutta voidaan pitää varsin hyvänä. Myös avoimiin kysymyksiin oli vastattu useimpien vastaajien osalta. Seurakuntien jäsen- ja työntekijämäärään suhteutettuna vastaaminen oli selvästi aktiivisinta Kinnulan seurakunnassa.

Vastaajille toimitettiin sähköpostitse henkilökohtainen vastauslinkki. Vastausaikaa kyselyyn annettiin noin kaksi viikkoa.

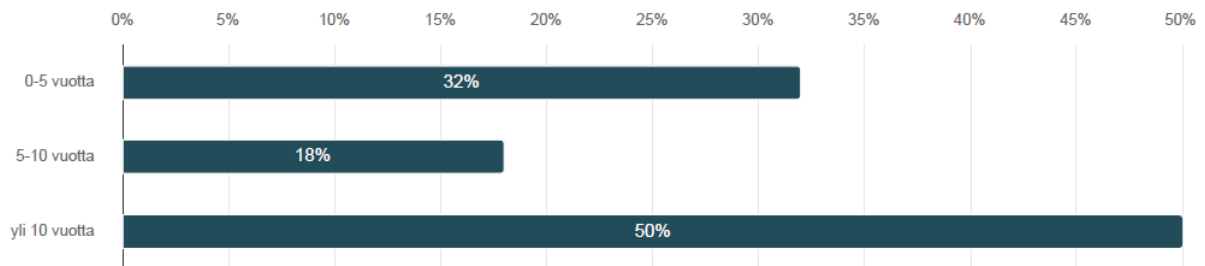
Seuraavassa on esitetty koonti kyselyn vastauksista.

Vastaajat suhtautuivat lähes yksimielisesti siihen, että seurakunnan varoja tulisi käyttää mieluummin seurakunnan toiminnan kuin hallinnon ylläpitämiseen. Samoin koettiin tärkeänä se, että toiminnalle on osoitettava tarkoituksenmukaiset toimitilat paikkakunnittain. Yli puolet vastaajista koki tärkeänä myös sen, että seurakunnan tulee luovuttaa omia resurssejaan perustehtävän hoitamiseksi heikommassa asemassa olevassa seurakunnassa. Vastausten perusteella omassa kirkossa tulee olla jumalanpalvelus jokaisena pyhänä, mutta se voi alkaa muuhunkin aikaan kuin kello kymmenen. Työntekijän on myös oltava valmis siirtymään työtehtävien suorittamista varten tarvittaessa toisen seurakunnan alueelle.

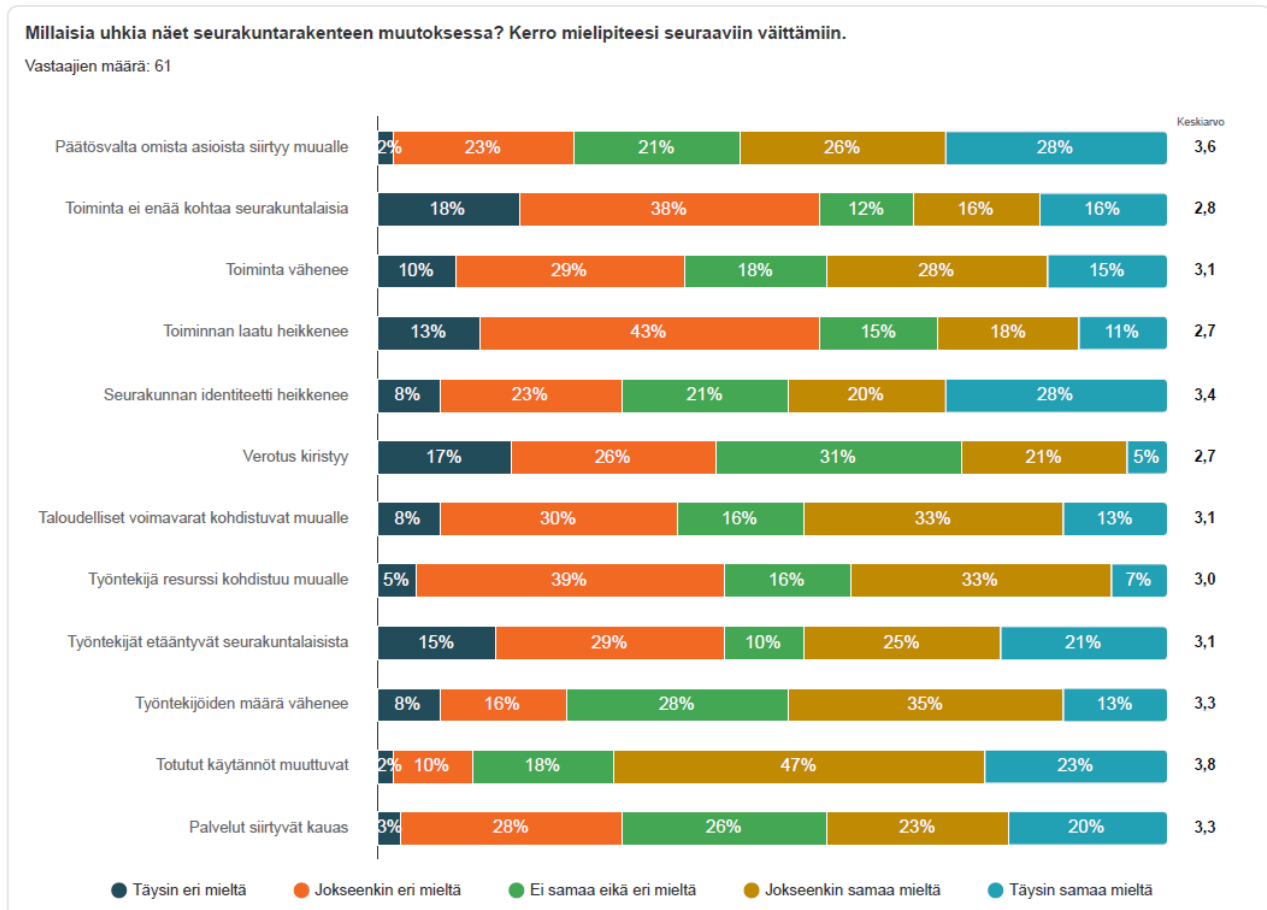
Käsitykseni mukaan seurakuntani taloudellinen tilanne mahdollistaa toimimisen itsenäisenä seurakuntana vielä (valitse yksi vaihtoehdoista)

Vastaajien määrä: 60

	n	Prosentti
0-5 vuotta	19	31,7%
5-10 vuotta	11	18,3%
yli 10 vuotta	30	50,0%

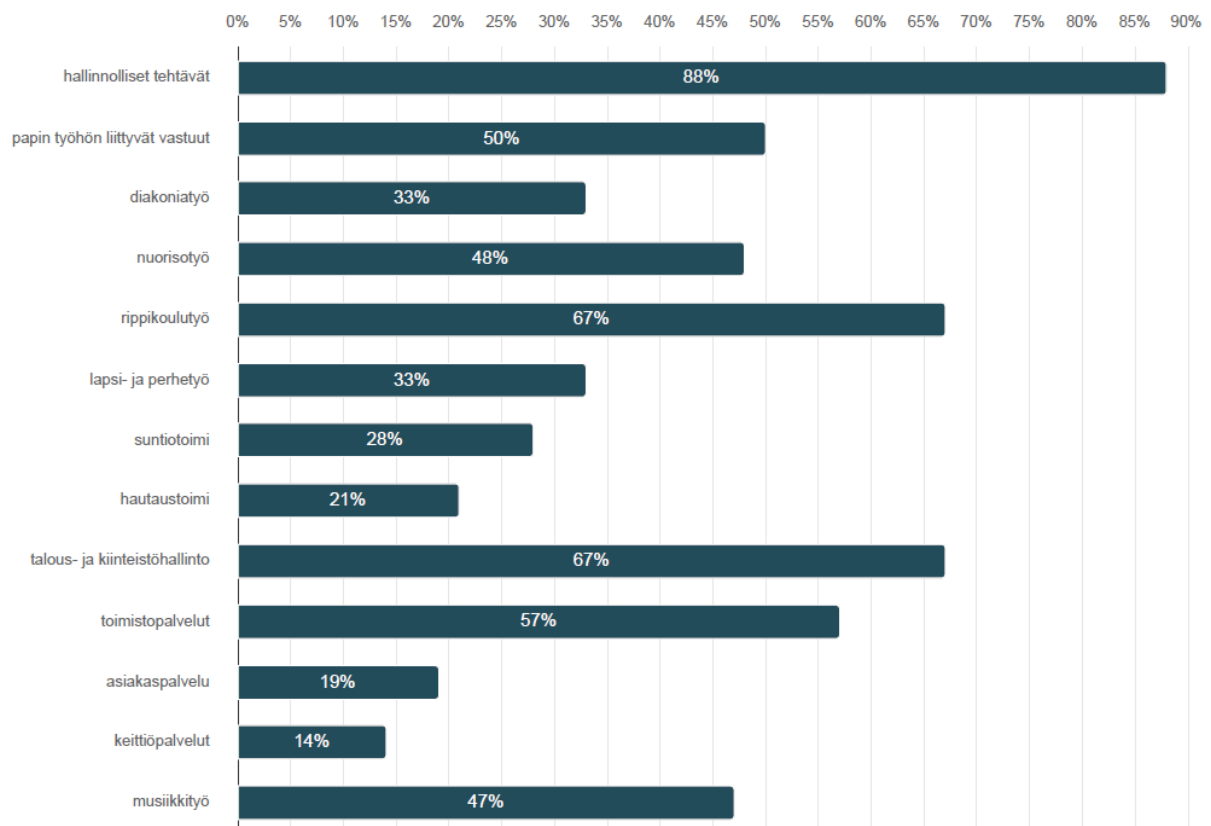
Puolet vastaajista on sitä mieltä, että talouden näkökulma mahdollistaa seurakunnan toimimisen itsenäisenä vielä yli kymmenen vuoden ajan. Tämän kysymyksen osalta huomion arvoista on se, että lähes kaikki Kinnulan seurakunnan vastaajat olivat sitä mieltä, että seurakunnan taloudellinen tilanne edellyttää toimenpiteitä jo 0-5 vuoden kuluessa.

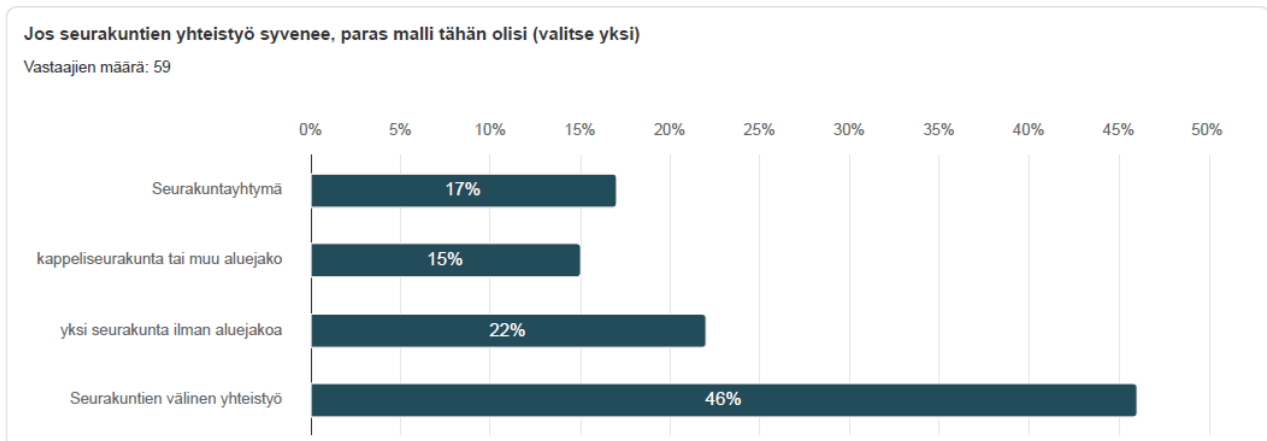
Kaikkien seurakuntien vastauksista uhkakuvista merkittävimpanä näyttäytyy melko selvästi totuttujen käytäntöjen muuttuminen. Muilta osin vastaukset hajautuivat laajasti. Jos vastauksia tarkastellaan seurakunnittain, niiden jakauma muuttuu oleellisesti. Pihtiputaan seurakunnan vastaajat ovat nähneet kaikki kysymyksessä mukana olevat uhkakuvat merkittävinä. Erityisinä uhkakuvina Pihtiputaan seurakunnan näkökulmasta ovat vastausten perusteella totuttujen käytäntöjen muuttumisen lisäksi taloudellisten voimavarojen kohdistuminen muualle, työntekijäresurssin kohdistuminen muualle ja työntekijöiden etääntyminen seurakuntalaisista. Kinnulan seurakunnan vastaajat näkevät esillä olleet uhkakuvat selvästi eri tavalla. Enemmistö Kinnulan seurakunnan vastaajista näkee vähiten uhkaa väittämässä toiminta ei enää kohtaa seurakuntalaisia, toiminnan laatu heikkenee, taloudelliset voimavarat kohdistuvat muualle, työntekijäresurssin kohdistuminen muualle ja työntekijöiden etääntyminen seurakuntalaisista. Viitasaaren seurakunnan vastaajat ovat asettuneet melko tarkasti kaikkien vastaajien kanssa samanlaiseen jakaumaan.

Voimavarojen vähetessä nykyisen seurakuntani seuraavista vastuista voidaan huolehtia yhdessä nykyisen naapuriseurakunnankin kanssa (voit valita useampia)

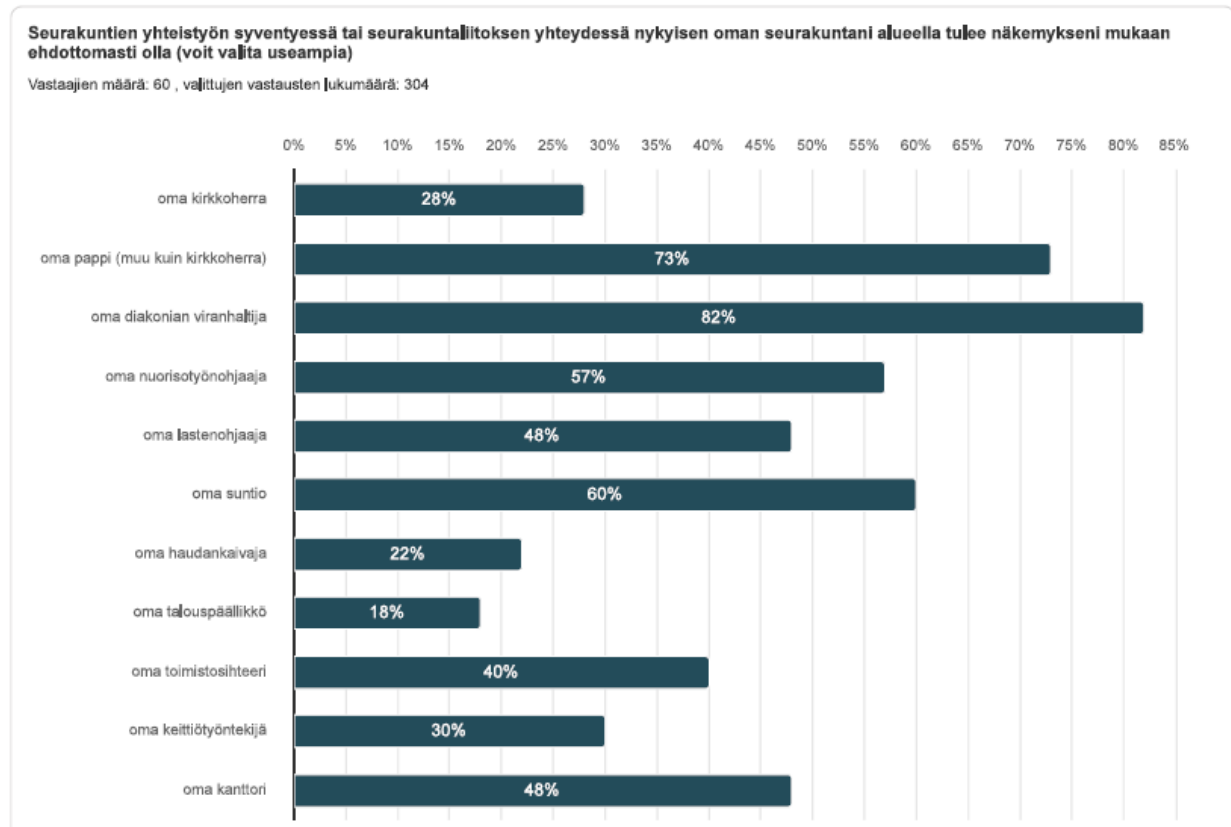
Vastaajien määrä: 58 , valittujen vastausten lukumäärä: 331

Luonteviksi yhteistyöaloiksi nähdään useimmin toiminnalliset tehtävät, kuten papin työt, rippikoulutyö ja nuorisotyö. Vastauksissa tulevat näkyviksi ne työalat, joilla seurakunnat ovat jo tottuneet tekemään yhteistyötä. Lähes kaikki vastaajat ovat myös sitä mieltä, että hallinnollisia tehtäviä voitaisiin hoitaa yhteistyössä. Samoin talous- ja kiinteistöpalveluiden osalta yhteistyö näyttäytyy mahdollisena. Heikoiten yhteistyön mahdollisuudet avautuvat hautaustoimessa, asiakaspalvelussa ja keittiötoimessa.

Kyselyssä kysyttiin myös toivotusta rakennemallista seurakuntien yhteistyön syventyessä. Vastaajista selvästi suurin osa kannatti seurakuntien välistä yhteistyötä. Seurakuntayhtymä, aluejako ja yksi seurakunta ilman aluejakoa saivat kannatusta melko tasaisesti. Myös rakennemallin osalta vastaukset eroavat merkittävästi seurakuntien välillä. Kinnulan seurakunnan vastaajat kannattavat selvästi useammin ilman aluejakoa olevaa yhden seurakunnan mallia ja Pihtiputaan seurakunnan vastaajat kannattavat seurakuntien välistä yhteistyötä. Viitasaaren seurakunnan vastaajista enemmistö kannattaa seurakuntien välistä yhteistyötä ja alueisiin jaettu malli saa lähes kolmannekselta kannatusta.

Tärkeimmiksi oman seurakunnan alueella säilytettäviksi työtehtäviksi nähdään diakonian viranhaltija, pappi, suntio ja nuorisotyönohjaaja. Tämän vastauksen osalta voidaan todeta, että seurakunnilla on jo esiintynyt haasteita rekrytoida työntekijöitä tärkeiksi tunnistettuihin tehtäviin. Johtavien viranhaltijoiden (kirkkoherra ja talouspäällikkö) ja haudankaivajan tehtävät nähdään sellaisina, joiden ei välttämättä ole oman seurakunnan alueella.

Yleisesti kyselyn vastauksen perusteella voidaan todeta, että vastaajat näkevät tärkeänä sen, että seurakunnan voimavarat suunnataan toiminnallisiin asioihin. Toimintaa ollaan valmiita muuttamaan, mutta joka pyhäinen jumalanpalvelus tulisi olla omassa kirkossa. Monet vastaajat korostivat alueella työskentelevän tutun työntekijän tärkeyttä. Valmius asioiden tekemiseen yhdessä näyttäytyy myös vahvana, samoin kuin tarve työntekijöiden liikkumiselle koko seurakunnan alueella tunnistetaan. Toimitilaratkaisut tulee tehdä niin, että tarkoituksenmukaiset toimitilat säilyvät paikkakunnittain. Heikompa seurakuntaa ollaan toisaalta valmiita tukemaan, mutta toisaalta osa vastaajista haluaa resurssien kohdistuvan oman seurakunnan alueella tapahtuvaan toimintaan.

Myös avoimet vastaukset nostavat esiin samoja teemoja. Toiminnallisia asioita korostetaan, samoin yhteisen resurssin jakaminen nähdään mahdollisuutena. Vastauksista välittyy toisaalta huoli seurakunnan itsenäisyyden menettämisestä ja siihen liittyvästä isosta muutoksesta, toisaalta vastauksista välittyy usko yhdessä tekemisen mahdollisuuksiin ja isomman kokonaisuuden antamaan toiminnalliseen ja taloudelliseen turvaan. Huolta herättävinä asioina avoimissa vastauksissa kirjoitetaan esimerkiksi pelosta taloustilanteen heikentymisestä liitoksen seurauksena tai työntekijöiden jaksamisesta kasvavan työtaakan myötä. Avoimissa vastauksissa on otettu kantaa yhteistyön rakentamisesta myös Äänekosken ja Saarijärven seurakuntien kanssa.

Osa vastaajista koki osan kysymyksistä vaikeasti vastattaviksi. Tämä palaute on otettu huomioon vastausten tulkinnassa. Kysely antoi kuitenkin vastauksia oleellisiin kysymyksiin, kuten seurakuntien vastaajien erilaisiin näkemyksiin seurakuntien välisen yhteistyön tarpeellisuudesta.

Seurakuntalaisten kuuleminen

Seurakuntalaisten kuulemiseksi järjestetyissä tilaisuuksissa keskustelun pohjaksi esiteltiin selvittäjän tekemien havaintojen ja ennusteiden lisäksi kyselyssä saatuja vastauksia. Tilaisuudet järjestettiin kaikissa seurakunnissa erikseen peräkkäisinä iltoina. Tilaisuuksien yhteydessä osallistujilla oli mahdollisuus myös kirjallisen palautteen antamiseen. Valmiiseen lomakepohjaan oli mahdollista kertoa oma kantansa valmiiksi muotoiltuihin ajatuksiin ja kysymyksiin, jotka olivat

- Minulle seurakunnassa on tärkeintä
- Seurakunnan hallinnon tärkein tehtävä on
- Minkälaisia hyötyjä tai haittoja näet seurakunnan säilymisessä itsenäisenä?
- Mitä hyötyjä tai haittoja voisi olla seurakuntaliitoksesta?
- Jos seurakuntaliitos koskisi Kinnulan/Pihtiputaan/Viitasaaren seurakuntaa, mieluisimman liitosseurakunnat olisivat mielestäni
- Mitä muuta haluat sanoa seurakuntien välistä yhteistyötä / seurakuntaliitosta koskien?

Viitasaaren seurakunnassa järjestetyssä tilaisuudessa keskustelua hallitsi mielipide siitä, että Viitasaaren seurakunnalla on mahdollisuus jatkaa vielä itsenäisenä, mutta myös heikommissa asemassa olevaa seurakuntaa pitäisi joillakin keinoin pystyä tukemaan. Keskusteluun nousi myös ajatus siitä, onko selvityksessä mukana oleva kolmen seurakunnan kokonaisuus riittävä tulevaisuuden haasteiden mittakaava huomioiden. Käytettyjen puheenvuorojen ja kirjallisen palautteen perusteella seurakunnassa oltaisiin valmiita harkitsemaan rakennemuutosta, mutta toisaalta nähtiin, ettei sen aika ole vielä. Kirjallisessa palautteessa seurakunnan tärkeimpänä tehtävänä mainittiin erityisesti jumalanpalveluselämästä huolehtiminen ja hallinnon tärkeimmäksi tehtäväksi lähinnä taloudesta ja rakennuksista huolehtiminen. Rakennemuutoksen hyväksi puoleksi kuvattiin erityisesti mahdollisesti saavutettavia säästöjä ja turvaa toiminnan jatkuvuuden osalta. Haasteena mainittiin asioiden ja toiminnan muuttuminen sekä siirtyminen etäämmälle. Tilaisuuteen osallistui noin 25 keskustelijaa.

Pihtiputaan seurakunnan kuulemistilaisuudessa välittyi voimakkaana huoli seurakunnan itsenäisenä säilymisestä. Valtaosa tilaisuuteen osallistuneista näki seurakuntien välisen yhteistyön tiivistymisen muodossa tai toisessa enemmän uhkana kuin mahdollisuutena. Jos seurakuntien välistä yhteistyötä tehdään, sen pitäisi perustua nykyisen kaltaisen yhteistyön syventämiseen mieluummin kuin seurakuntien yhdistymiseen. Keskustelussa nousi esiin

erityisesti epäonnistuneiksi kuvatut kuntapuolen yhteistyöhankkeet (esim. Wiitaunioni), jotka vaikuttavat edelleen negatiivisesti luottamusilmapiiriin alueella ja sitä kautta myös seurakuntien väliseen yhteistyöilmapiiriin. Myös kirjallisena annettu palaute keskittyi puoltamaan seurakunnan säilymistä itsenäisenä, tämä tuli esiin monenlaisten uhkakuvien muodossa. Paikallisuus koettiin palautteessa tärkeänä esimerkiksi tuttujen työntekijöiden, seurakunnan nimen, tuttujen toimintojen ja rahavarojen ohjautumisen osalta. Paikallisuuden korostaminen tuli ilmi myös kysyttäessä seurakunnan tärkeintä tehtävää. Näissä vastauksissa toistui kuvaus ”oma”, esimerkiksi oma kirkko, oma seurakunta, oma kirkkoherranvirasto, omat virat ja viranhaltijat. Tilaisuuteen osallistui noin 35 keskustelijaa.

Kinnulan seurakunnan keskustelutilaisuudessa osallistujat vaikuttivat käytettyjen puheenvuorojen perusteella olevan hyvin tietoisia seurannan resursseihin kohdistuvista haasteista. Yhdistymisen hyvinä puolina koettiin erityisesti vahvemmat resurssit talouden ja hallinnon asioidenhoitamiseksi. Yhdistymisen toivottiin tuovat myös monipuolisuutta ja varmuutta toiminnan järjestämiseen yhteisen henkilöstöresurssin kasvaessa ja monipuolistuessa. Kirjallisen palautteen perusteella pienehkö osa vastaajista oli seurakunnan itsenäisenä säilymisen ja nykyisen yhteistyön jatkamisen ja mahdollisen laajentamisen kannalla. Valtaosa vastaajista kuitenkin kannatti yhdistymistä lähialueen seurakuntien kanssa. Seurakunnan tärkeimpänä tehtävänä nähtiin selvästi useimmin toiminnalliset asiat, hallinnon vastuulla nähtiin erityisesti talousasiat. Tilaisuuteen osallistui noin 45 keskustelijaa.

Kirjallisessa palautteessa kysyttiin myös sitä, mitkä olisivat mieluisimmat liitosseurakunnat, jos seurakuntaliitos koskisi vastaajan omaa seurakuntaa. Vastaukset tukivat selvällä enemmistöllä selvityksessä mukana olevien seurakuntien yhdistymistä. Muut useammin kuin yhden kerran mainitut seurakunnat olivat Saarijärven ja Äänekosken seurakunnat.

SEURAKUNTIEN TOIMINTA JA TALOUS

Seurakuntien taloustilanteella on vahvasti toimintaa ohjaava vaikutus.

Seuraavassa on esitetty talouden osalta ennusteet seurakuntien talouden kehityksestä lähivuosina. Lähdemateriaalina on käytetty kirkkohallituksen seurakuntien käyttöön tilaamaa FCG:n laatimaa jäsenkehitys- ja verotuloennustetta sekä seurakuntien tilinpäätös- ja taloussuunnittelumateriaalia. Laadittujen ennusteiden ei ole tarkoitettu kuvaavan täsmällisesti yksittäisen vuoden kehitystä, vaan osoittavan sitä suuntaa, johon seurakunnan taloudellinen tilanne etenee ilman toimenpiteitä. Investointien vaikutusta rahavarojen kertymiseen ei ole huomioitu, koska seurakunnilla ei ole ennustejakson käsittäviä investointisuunnitelmia ja investoinnit tullaan rahoittamaan osin lainarahoituksella.

KINNULAN SEURAKUNTA – NYKYTILANNE JA ENNUSTEET

Kinnulan seurakunnan toiminta on omassa mittakaavassaan vilkasta ja monet työalat kattavaa. Työntekijät osallistuvat omien toimenkuviansa ohella monipuolisesti toiminnan toteuttamiseen. Seurakuntalaiset kokevat seurakunnan yhä tärkeänä ja työntekijät ovat tervetulleita eri ikäryhmiä koskeviin tilanteisiin myös seurakunnan tilojen ulkopuolella. Lapsityöhön on osoitettu pieni osuus yhden työntekijän työpanoksesta, nuorisotyötä ei oman työntekijän tekemänä ole. Diakoniatyöhön on pyritty osoittamaan työntekijäresurssia, tällä hetkellä paikka on myös täytetty. Kiinteistö- ja hautaus-toimessa tehtäviä hoitaa seurakuntamestari, toimistotyöstä vastaa talouspäällikkö. Papiston tehtäviä hoitavat kirkkoherra ja seurakuntapastori. Molemmat papit tekevät töitä myös Pihtiputaan seurakunnassa, samoin kuin kanttori.

Seurakunnan talous on viime vuosien aikana painunut käyttötalouden osalta alajäämäiseksi. Tekemällä yhteistyötä muiden seurakuntien kanssa ja työtehtäviä vähentämällä kustannuksia on pystytty vähentämään. Uusien säästökohteiden tunnistaminen muualta kuin henkilöstöstä on nykyisessä tilanteessa erityisen haastavaa. Myös henkilökunnan määrä pitäisi pystyä säilyttämään nykyisellä tasollaan toiminnan ja lakisääteisten tehtävien turvaamiseksi. Työssäjaksamisen haasteet ovat nähtävissä jo nykyisellä henkilöstörakenteella. Kirkon meneillään oleva korjausinvestointi on supistanut kirkkohallituksen merkittävästä avustuksesta huolimatta seurakunnan kassavarallisuuden kriisirajalle. Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että vuoden 2024 käyttötalouden menot joudutaan osittain rahoittamaan lainarahoituksella.

”Seurakunnan mahdollisuudet säästää enempää toiminnasta ovat vähäiset, henkilöstön määrä on jo mitoitettu minimiin ja yhteistyö Pihtiputaan kanssa on yhteisten virkojen osalta maksimissa eikä siitä ole saatavissa lisäsäästöjä. Kiinteistöjen määrä on seurakunnassa kaikin tavoin kohtuullinen ja jäljellä ovat vain kirkko ja seurakuntakoti. Tuomiokapitulin tilaaman selvityksen tuloksia toukuussa 2024 odotetaan Kinnulan seurakunnassa mielenkiinnolla. (Kinnulan seurakunta, toimintakertomuksen yleiskatsaus 2023)”

Toiminta keskittyy lähinnä kirkkoon ja seurakuntakodille, johon sijoittuvat myös työntekijöiden toimistotilat ja kirkkoherranvirasto. Toiminnan mittakaavasta johtuen neliöiden käyttöaste jää kuitenkin suhteellisen alhaiseksi. Seurakuntatalon alakerroksessa sijaitsee uimahalli, jonka ylläpito- ja rahoituskustannuksista vastaa Kinnulan kunta.

Aloitteen tekeminen selvityksen laatimisesta osoittaa sen, että Kinnulan seurakunta on tunnistanut haastavan tilanteensa. Kinnulan seurakunnassa haasteet nousevat lähinnä

haavoittuvuudesta, sekä toiminnallisesta että taloudellisesta. Lyhyesti voidaan todeta, että taloudellista liikkumavaraa ei enää ole. Uusien säästöjen löytäminen olisi tapahduttava välittömästi, mutta mahdollisten säästökohteiden tunnistaminen jo tehtyjen toimenpiteiden jälkeen on haastavaa. Käytännössä uudet säästöpäätökset johtaisivat toiminnan supistumiseen tai jopa loppumiseen supistamisen kohteena olevalta työalalta. Resurssien vähentyessä kasvaa myös riski lakisääteisten veloitteiden, kuten hautaustoimen, hoitamisesta määräysten mukaisesti. Seurakunnalla ei ole myöskään verotuloja tukevia omaisuuseriä, joista voitaisiin lähivuosille saada merkittäviä lisätuloja. Esimerkiksi seurakunnan metsätaloudesta ei tuleville vuosille ole odotettavissa merkittäviä puukauppatuloja. Seurakunnalla on yhteistyön kautta käytössään kahden papin työpanosta, joka turvaa tällä hetkellä hyvin jumalanpalveluselämän ja toimitusten osalta toimintaa. Useiden tehtäväkokonaisuuksien osalta työt ovat yksittäisten työntekijöiden varassa tai työntekijää ei ole tehtävälueella ollenkaan. Seurakuntalaisten määrän nopea väheneminen näyttää ennusteeseen perustuen jatkuvan, joten tilanteeseen ei ole tulossa myöskään parannusta. Esimerkiksi diakoniatyöhön tai nuorisotyöhön ei ole kyetty osoittamaan jatkuvasti työntekijäresurssia, osin myös rekrytointiin liittyviin haasteisiin perustuen.

Seurakunnan tulot koostuvat pääosin kirkollisveron tuotosta. Seurakunnan veroprosentti on tällä hetkellä 1,80. Kirkollisveroprosentin korottaminen esimerkiksi 2 prosentin tasolle toisi lisätuloja noin 35.000 euroa. Kahden prosentin kirkollisveron tasoa pidetään käytännössä tällä hetkellä veroprosentin ylärajana, vaikka lakisääteistä ylärajaa ei olekaan määriteltä. Veroprosentin korottaminen ei riitä vastaamaan kiinteistöjen ylläpitämisen ja henkilöstömenojen kasvaviin kustannuksiin. Seurakunnan tuloja voitaisiin kasvattaa myös toiminnasta kerättäviä maksuja tai esimerkiksi hautaustoimen maksuja nostamalla. Näiden vaikuttavuus tulojen määrään on kuitenkin vähäinen, eikä ratkaise seurakunnan käyttötalouden rakenteellista ongelmaa.

Taloudellinen haavoittuvuus nousee talouden kapeasta liikkumavarasta ja seurakunnan jäsenmäärän nopeasta laskusta. Olemassa olevan toiminnan turvaaminen edellyttäisi taloudellisen resurssin säilymistä vähintään nykyisellä tasollaan. Nopeasti pienentyvä jäsenmäärä kuitenkin ennakoii, että verotulot tulevat vähentymään suhteellisen nopeasti. Ennuste seuraavan neljän vuoden jäsen- ja verotulokehityksestä on esitetty oheisessa taulukossa. Taulukossa on esitetty samalla ajanjaksolla myös seurakunnan vuosikatteen kehittyminen sillä oletuksella, että nykyinen henkilöstörakenne säilytetään. Seurakunnan toimintaan kohdistuvien kulujen on laskelmassa oletettu nousevat vuosittain noin 2 prosenttia.

Kinnula	Toteutunut			Ennuste			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Jäsenmäärä	1434	1404	1351	1349	1324	1301	1275
Verotulot	312000	286000	318000	331000	332000	334000	333000
Valtionrahoitus	32000	32000	32000	32000	32000	31000	31000
Vuosikate	55000	54000	38000	35000	28000	22000	14000
Yli- /alijäämä	-4000	-5000	-21000	-18000	-25000	-31000	-37000
Rahavarat	324000	317000	139000	100000	80000	50000	20000

Verotulojen kehityksen osalta jäsenmääräkehitys on olennaisessa osassa. Muut merkittävästi verotuloihin vaikuttavat tekijät ovat alueen työllisyystilanne, palkkataso ja palkkatuloon kohdistuvat verovähennykset. Kinnulan seurakunnassa verotulot ovat pysyneet euromääräisesti nykyisellä tasollaan jo muutaman vuoden ajan. Vuoden 2022 verotulojen notkahduksen jälkeen palattiin taas normaaliin hieman yli 300.000 euron tasoon. Vuoden 2024 neljän ensimmäisen kuukauden aikana seurakuntien verotulot ovat kasvaneet keskimäärin 3 prosenttia verrattaessa vuoden 2023 vastaavaan ajanjaksoon. Kinnulan seurakunnan verotulot ovat tämän jakson aikana laskeneet 0,7 prosenttia. Jäsenmäärän laskun ennustetaan jatkuvan nopeana niin, että vuonna 2027 jäsenmäärä olisi enää alle 1200 jäsentä. Jäsenmäärän pienentymisellä tulee väistämättä olemaan vaikutuksia myös verotulojen kehitykseen.

Kinnulan ja Pihtiputaan seurakunnilla on yhteinen kirkkoherran virka ja myös muuta yhteistyötä työntekijöiden työpanoksen jakamisen suhteen. Kirkkoherran työpanoksesta 20% osuus on osoitettu Kinnulan seurakunnan tarpeisiin. Kinnulan seurakunnan tiedossa olevat haasteet tunnistaen voidaan kyseenalaistaa, onko työpanos riittävä johtamiseen, valmistelu- ja jumalanpalveluelämän kehittämiseen ja muuhun strategiseen suunnitteluun.

Vuosikate ilmaisee lukuna seurakunnan käyttötalouden tuottojen ja kulujen tasapainon. Tuottojen ollessa kuluja suuremmat, vuosikate on positiivinen. Seurakunnan saamien tulojen tulisi riittää menojen rahoittamiseen niin, että varaa jäisi myös investointien toteuttamiseen. Investointien toteuttamiseksi tarvittavaa euromäärä voidaan arvioida esimerkiksi poistojen avulla. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että pidemmällä aikavälillä seurakunnan tilinpäätöksen yli-/alijäämän on oltava positiivinen investointien rahoittamiseksi ja talouden liikkumavaran ylläpitämiseksi. Kinnulan seurakunnan viimeisimmän vuodet ovat olleet tilinpäätösten osalta alijäämäisiä. Talouden ennusteen mukaan alijäämän määrä tulee lähivuosien aikana kasvamaan ilman uusia toimenpiteitä.

PIHTIPUTAAN SEURAKUNTA – NYKYTILANNE JA ENNUSTEET

Pihtiputaan seurakunnan toiminnalliset ja taloudelliset resurssit ovat nykytilanteessa kohtuullisen hyvät.

Pihtiputaan seurakunnassa toiminta näyttäytyy monipuolisena. Useat työalat ovat yhden työntekijän vastuulla, mutta työyhteisössä on yhdessä tekemisen ilmapiiri, joten tukea on tarvittaessa saatavilla työyhteisöstä sisäisesti. Vuoden 2023 aikana nuorisotyönohjaajan tehtävä oli useamman kuukauden ajan täyttämättä ja tehtäviä hoidettiin sijaisvoimin välttämättömiltä osin. Loppuvuodesta tehtävä saatiin täytettyä ja tilanne normalisoitui. Nuorisotyöhön osallistuvien määrä on ollut vähäinen viime vuosina, tällä hetkellä esimerkiksi isokoulutukseen osallistuu kaksi nuorta. Myös ikäluokat ovat pieniä. Ikäryhmien pieni koko ja toimintaa osallistuvien määrä on haasteena myös lapsityössä. Musiikkityössä on mukana paljon vapaaehtoisia ja yhteistyötä tehdään myös naapuriseurakuntien kanssa. Kanttorien sijaisjärjestelyihin saadaan tukea myös Kinnulan seurakunnasta. Diakoniatyössä on kehitetty uusia toimintatapoja ja pyritty toimimaan aktiivisesti myös verkostoissa. Diakoniatyöntekijä vastaa myös lähetystyöstä pienellä osuudella työajastaan. Monipuolinen toiminta pitää diakoniatyön työntekijäresurssin kiireisenä. Seurakunnan kirkkoherran virka saatiin täytettyä syksyn 2023 aikana usean vuoden sijaisjärjestelyjen jälkeen. Tehtävä on yhteinen Kinnulan seurakunnan kanssa. Kirkkoherran työ näyttäytyy kiireisenä, mutta viran täyttö näkyy jo muutaman kuukauden jälkeen kuitenkin kehittämistyön käynnistymisenä esimerkiksi jumalanpalvelusryhmien osalta.

Seurakunnalla on kaksi toimivaa hautausmaata. Hautaustoimi vastaa keskimäärin noin yhden arkkuhautauksen suorittamisesta viikoittain. Työntekijöiden toimenkuvien laajuus haastaa kuitenkin työajan riittävyyden. Sijaisuuksia hoidetaan pääasiassa eläkkeellä olevien sijaisten toimesta. Sijaisuudet sujuvat tällä hetkellä hyvin, mutta työntekijöiden kesken huolta herättää sijaistoiminnan jatkuvuus ja uusien toimintamallien löytyminen nykyisten tilalle. Resursseja ei pystytä osoittamaan tämänhetkellä työvoimalla hautaoikeuskirjanpitoon, joka ei ole ajan tasalla.

”Pihtiputaan seurakunnan taloudellinen tilanne oli hyvä. Tilikauden tulos oli positiivinen ollen 192 898,91 euroa, mikä oli todella erinomainen tulos (-13 204,57 euroa, 2022). Sitovat toiminnalliset tavoitteet saavutettiin pääosin. Vaikka Pihtiputaan seurakunnan haasteena on aleneva jäsenkehitys, verotuloihin ei ennusteta suurta muutosta vielä lähivuosina. Verotuloennusteen (FCG, 31.8.2023) mukaan verotulot kasvavat noin prosentin vuosivauhtia vuoteen 2030 mennessä. Kun verotulot eivät kata inflaation aiheuttamaa kuluttajahintojen nousua eikä myöskään palkankorotuksia, talouden raamit väistämättä tiukkenevat.

Tilanteeseen on välttämätöntä varautua ajoissa. (Kinnulan seurakunta, toimintakertomuksen yleiskatsaus 2023)”

Seuraavassa laskelmassa on arvioitu Pihtiputaan seurakunnan lähivuosien talouskehitystä samojen oletusten pohjalta kuin edellä esitetystä Kinnulan seurakunnan ennusteesta.

Pihtipudas	Toteutunut			Ennuste			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Jäsenmäärä	3285	3165	3102	3021	2955	2887	2826
Verotulot	741000	776000	835000	863000	869000	875000	876000
Valtionrahoitus	78000	78000	79000	78000	78000	78000	77000
Vuosikate	43000	77000	249000	60000	56000	51000	47000
Yli- /alijäämä	-2000	-13000	193000	9000	12000	6000	-3000
Rahavarat	449000	496000	707000	720000	690000	670000	640000

Pihtiputaan seurakunnan vuoden 2023 sisältyvät poikkeuksellisen suuret (noin 111.000 euron) metsätalouden tuotot. Lisäksi verotulojen vahva kertymä nostaa tilikauden selvästi ylijäämäiseksi. Vuodesta 2024 eteenpäin oletuksena on verotulojen asettuminen ennusteen tasolle ja metsätalouden tuottojen normalisoituminen noin 10.000 euroon vuodessa. Kustannukset ovat kasvamassa sen seurauksena, että seurakunnan työtehtävien täyttöaste parani vuoden 2023 aikana. Toisaalta rekrytoinneilla on toiminnan kannalta myönteisiä vaikutuksia. Esimerkiksi nuorisotyöhön pystytään taas osoittamaan työntekijäresurssia usean kuukauden tauon jälkeen.

Pihtiputaan ja Kinnulan seurakunnilla on yhteistyötä usealla eri tehtävälueella. Seurakunnilla on yhteinen kirkkoherran virka ja lastenohjaaja, seurakuntapastori sekä kanttori ovat pienellä työpanoksella molempien seurakuntien käytössä. Yhteistyöllä turvataan Pihtiputaan seurakunnan kannalta kustannustehokkaalla tavalla tärkeimpiä toimintoja.

Pihtiputaan seurakunnan jäsenmäärä on ollut nopeassa laskussa jo useampien vuosien ajan. Jäsenmäärän pienentyminen näyttää ennusteeseen perustuen pysäyttävän myös verotulojen kasvun. Jatkossa verotulojen kasvu ei riittäisi enää kattamaan kustannusten nousua. Vuoden 2024 neljän ensimmäisen kuukauden aikana seurakuntien verotulot ovat kasvaneet keskimäärin 3 prosenttia verrattaessa vuoden 2023 vastaavaan ajanjaksoon. Pihtiputaan seurakunnan verotulokehitys vastaa seurakuntien keskimääräistä kehitystä. Seurakunnan veroprosentti on tällä hetkellä 1,8%.

Ennusteen mukaan jäsenmäärä tulee jatkamaan laskuaan nopeasti. Lasku johtuu sekä paikkakunnalta poismuutosta että seurakunnan jäsenistön vanhuntuvasta ikärakenteesta.

Vuosien 2021 ja 2027 välillä seurakunnan jäsenmäärän ennustetaan vähenevän noin 450 jäsenellä. Tämä tarkoittaa noin 14 % osuutta seurakunnan jäsenistä.

Vuosikatteeseen perustuva ennuste osoittaa, että seurakunnan mahdollisuudet investointien toteuttamiseen ovat vähentymässä lähivuosien aikana. Suunnitteilla olevat investoinnit voidaan vielä rahoittaa kassavarallisuuden turvin. Talouden kehityssuunta ennustaa tilinpäätösten painumisen alijäämäisiksi jo muutaman vuoden kulussa. Käytännössä tämä johtaa siihen, että seurakunnan taloudellinen kantokyky ei mahdollista uusien investointien tekemistä. Kuluvan vuosikymmenen loppuun mennessä haasteet tulevat kohdistumaan myös käyttötalouteen.

Seurakunta on tällä hetkellä velaton.

VIITASAAREN SEURAKUNTA – NYKYTILANNE JA ENNUSTEET

Viitasaaren seurakunnan toiminnalliset ja taloudelliset resurssit ovat nykytilanteessa hyvät.

Seurakunta toimii aktiivisesti ja kattavasti eri työaloilla. Varhaiskasvatus pidetään työntekijä-resurssiin suhteutettuna aktiivisena. Uusiakin asioita kokeillaan, mutta perustyö on keski-öissä. Varhaisnuorisotyötä tehdään erityisesti kerhojen ja sopimukseen perustuvien kouluvierailujen muodossa. Diakoniatyössä on paljon tunnistettuja tarpeita, joihin peritään työntekijäresurssin puitteissa vastaamaan. Diakoniatyöntekijät tekevät aktiivista yhteistyötä Kinnulan ja Pihtiputaan seurakuntien työntekijöiden kanssa (PiKiVi team). Samoin musiikkityö on aktiivista ja hyvin resursoitua. Seurakunnassa toimii esimerkiksi kolme säännöllisesti koontuvaa kuoroa. Kanttorin tuuraukset saadaan järjestymään säännöllisten sijaisten toimesta. Kahden papin toimesta jumalanpalveluselämä ja kirkolliset toimitukset kyetään hoitamaan sijaisten tukemana. Kiireet nousevat ajoittain lähinnä suuremmasta hautaan siunaamisten määrästä tai kirkkoherran hallinnollisista töistä johtuen. Papisto tukee myös muiden työalojen toimintaa tarvittaessa.

Työ seurakunnan kiinteistö ja hautaustoimessa näyttäytyy kiireisenä. Haudankaivuu on ulkoistettu, mutta omistuksessa olevien rakennusneliöiden suuri määrä pitää työntekijät kiireisinä. Työntekijöiden määrää on viime vuosien aikana myös vähennetty. Seurakunnan metsäomaisuus on lähes 1900 hehtaaria, myös näihin tehtäviin osoitetaan työresurssia sekä hallinnollisesti että kiinteistötoimen osalta. Toimistotehtävissä haasteeksi on koettu lähinnä sijaistyövoiman löytyminen lyhyisiin sijaisuuksiin. Seurakunnassa on osoitettu resurssia myös viestintään, mikä näkyy aktiivisena viestimisenä eri kanavissa.

Seurakunnan taloutta tukee erityisesti laaja metsäomaisuus, josta saatavien tulojen avulla tilinpäätökset ovat viime vuosina muodostuneet ylijäämäisiksi. Metsiä on tosin jouduttu hakaamaan kuoriaistuhojen takia etupainotteisesti, joten kertyvään tulomäärään on tuhoista johtuvien hakkuiden päättymisen jälkeen odotettavissa selvää laskua. Seurakunnalla on myös muita merkittäviä tuottoa kerryttäviä omaisuuseriä, kuten vuokrattavia tiloja. Tuottoja on saatavissa myös omaisuutta, kuten rantatontteja, myymällä. Seurakunnan talous on riippuvainen metsätalouden ja vuokratulojen suuruudesta, verotulot eivät riitä kattamaan nykyistä kulurakennetta. Talouden osalta huoli kohdistuu lähinnä kassavarallisuuteen, jota ei tällä hetkellä ole käytännössä lainkaan. Kassavarallisuuden kasvattaminen olisi ollut seurakunnalle mahdollista viime vuosien ylijäämäisten tilinpäätösten turvin, mutta seurakunta on valinnut kassavarallisuuden kasvattamisen sijasta varojen käyttämisen lainojen

lyhentämiseen maksuohjelmia nopeammassa tahdissa. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä seurakunnalla olevan lainarahoituksen määrä on hieman alle 700.000 euroa.

”Viitasaaren seurakunnan haasteena on aleneva jäsenkehitys ja hyvin hitaasti kasvavat verotulot. Kun verotulot eivät kata inflaation aiheuttamaa kuluttajahintojen nousua eikä myöskään palkankorotuksia, talouden raamit väistämättä tiukkenevat. Tilanteeseen on välttämätöntä varautua ajoissa. Talouden sopeuttamisessa tärkeinä työkaluina toimivat kirkkohallituksen mallin mukaisesti laadinnassa oleva kiinteistöstrategia, sekä henkilöstösuunnittelu (Viitasaaren seurakunnan toimintakertomuksen yleiskatsaus 2023)”

Viitasaari	Toteutunut			Ennuste			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Jäsenmäärä	4759	4621	4513	4388	4294	4187	4090
Verotulot	1131000	1164000	1223000	1290000	1292000	1285000	1277000
Valtionrahoitus	121000	121000	123000	123000	123000	122000	122000
Vuosikate	224000	233000	367000	250000	220000	190000	160000
Yli- /alijäämä	46000	40000	159000	48000	37000	21000	-6000
Rahavarat	880000	13000	10000	100000	100000	100000	100000

Vuoden 2023 tilinpäätöksessä on mukana myös maa-alueiden myynnistä saatu noin 71.000 euron myyntivoitto. Ilman poikkeuksellisen suuria metsätalouden tuottoja ja kertaluontoista myyntivoittoa tilikauden ylijäämä olisi selvästi pienempi.

Viitasaaren seurakunnan jäsenmäärän lasku on tapahtunut nopeasti ja laskun näyttäisi jatkuvan voimakkaana. Jäsenmäärän ennustetaan laskevan kuluva vuosikymmenen aikana selvästi alle 4000 jäseneseen. Vuosittaisen jäsenmäärän vähentymisen on arvioitu olevan noin 100 jäsentä vuodessa. Tämä vastaisi aikaisempia vuosina toteutunutta kehitystä.

Nopea jäsenmäärän lasku on kääntämässä myös verotulojen kehityksen negatiiviseksi jo lähivuosien aikana. Ilman merkittäviä taloutta tukevia toimenpiteitä tilinpäätökset ovat muodostumassa rakenteellisesti alijäämäisiksi muutaman vuoden kuluessa. Ennusteen mukainen pienehkä alijäämä edellyttäisi metsätalouden tuottojen säilyvän hyvällä, noin 200.000 euron, vuosittaisella tasolla. Myös vuokratulojen on oletettu pysyvän nykyisellä tasollaan. Molempiin kohdistuu riski myös heikommista vuosista. Heikompina vuosina

särkymävaraa varten seurakunnan olisi hyvä kasvattaa kassavarallisuutta niin, että sinne syntyisi puskuri talouden laskusuhdanteen varalle.

Seurakuntien yhteinen talous

Taloustilanteeseen vaikuttavia epävarmuustekijöitä on tällä hetkellä paljon. Erityisesti sota-tilanne Ukrainassa ja inflaation ja korkojen nouseminen voivat heikentää talouskasvua lähivuosien aikana. Samaan aikaan kun taloustilanne vaikuttaa seurakunnan tulojen kasvuun, inflaatio nostaa seurakuntien kustannuksia. Seurakuntien merkittävimmät kustannuserät ovat rakennuksiin liittyvät ylläpito- ja investointimenot sekä henkilöstömenot. Tällä hetkellä juuri näihin kokonaisuuksiin liittyviin kustannuksiin on kohdistunut tai kohdistuu nousupaineita. Esimerkiksi vuodelle 2024 sovitut palkankorotukset ovat seurakunnissa yleistä linjaa suuremmat, yhteensä lähes 6 %. Tämän tarkoituksena on parantaa seurakuntien palkkakilpailukykyä, mutta samalla korotukset haastavat seurakunnat nopeasti kasvavien henkilöstömenojen muodossa. Myös rakentamisen ja rakennusten ylläpitämisen kustannukset ovat olleet viimeisen kahden vuoden aikana nopeassa kasvussa.

Yhteenlaskettuna selvityksessä mukana olevien seurakuntien henkilöstömenot olivat vuonna 2023 noin 1,6 miljoonaa euroa. Edellä kuvatut palkankorotukset tulevat lisäämään henkilöstömenoja vuositasolla noin 100.000 eurolla. Laskevaan jäsenmäärään perustuen seurakuntien tulisi pystyä sopeuttamaan henkilöstömenojaan laskeviin tuloihin. Yksittäisten seurakuntien osalta sopeuttaminen voidaan nähdä haastavana, yhteisenä talousyksikkönä esimerkiksi hallinnollisten tehtävien hoitamisen osalta voidaan tunnistaa mahdollisuuksia säästöjen löytämiseen. Selvityksen perusteella yhteisten prosessien luomiseen ja kehittämiseen ja havaittujen puutteiden korjaamiseen tarvitaan kuitenkin tällä hetkellä seurakuntien palveluksessa oleva työntekijäresurssi. Työntekijöiden vähentyminen tapahtuu prosessien kehittämisen ja yhteistyön rakentumisen myötä. Henkilöstön osalta suurin toimenkuviin vaikuttava tekijä olisikin työskentely koko seurakunnan alueella.

Seurakuntien tulot pohjautuvat merkittävältä osalta seurakunnan jäseniltä kerättävään kirkollisveroon. Kerättävän kirkollisveron määrää seurakunta ohjaa kirkkovaltuuston toimivaltaan kuuluvalla veroprosentilla. Veroprosentti määritellään 0,05 prosenttiyksikön tarkkuudella. Lainsäädännössä kirkollisveroprosentille ei ole määritelty ala- eikä ylärajaa. Käytännössä seurakuntien veroprosentit vaihtelevat vuonna 2024 kerättävien kirkollisverojen osalta välillä 1%-2%.

Kaikkien kolmen seurakunnan veroprosentit ovat vuonna 2024 1,8%. Vuonna 2023 kirkollisveroja tilitettiin Kinnulan seurakunnalle noin 318.000 euroa, Pihtiputaan seurakunnalle 835.000 euroa ja Viitasaaren seurakunnalle noin 1.223.000 euroa. Yhteensä verotuloja

tilitettiin siten noin 2.356.000 euroa. Ennusteeseen perustuen vuonna 2027 seurakuntien verotulot yhteensä ovat hieman alle 2,5 miljoonaan euroa. Ennustettu verotulojen kasvu ei riitä kattamaan kustannusten nousua, joten seurakuntien on etsittävä mahdollisuuksia säästöihin. Veroprosentin muuttaminen 0,05 prosenttiyksiköllä vaikuttaisi kertyviin verotuloihin vuositasolla lähes 70.000 euroa. Yhteisenäkin talousyksikkönä seurakunnat joutuvat jo lähivuosien aikana harkitsemaan veroprosentin korottamista.

Selvitykseen liittyvän kyselyn ja kuulemisten perusteella seurakuntien voimavarat olisi suunnattava mahdollisimman suurelta osin toimintaan. Samalla kuitenkin toiminnalle on pystyttävä osoittamaan tarkoituksenmukaiset toimitilat. Seurakuntien omistamaa rakennuskantaa voidaan luonnehtia maltilliseksi, mutta tästä huolimatta ylläpidettävien neliöiden määrä on suuri ja käyttöasteet jäävät yleisesti mataliksi. Viime vuosien aikana on toteutettu investointihankkeita, joiden seurauksena rakennukset ovat pääosin hyvässä kunnossa. Korjaushankkeita on myös parhaillaan meneillään ja uusia tarpeita hankkeiden käynnistämiseksi on jo tunnistettu. Tämä tulee vaikuttamaan seurakuntien taloudelliseen asemaan liikkumavaraa heikentävästi.

Jäsenmäärän vähentyessä myös toimintaan osallistuvien seurakuntalaisten määrä vähenee ja samalla käyttöasteiden voidaan odottaa laskevan entisestään. Seurakuntien omistuksessa on paljon rakennuksia, kuten kirkkoja ja kappeleita, joista luopuminen ei ole käytännössä mahdollista. Niiden korjaamiseen ja ylläpitämiseen on osoitettava tarpeelliset varat jo siksikin, että kulttuurihistoriallisen arvon säilyttäminen on seurakuntien tärkeä ja lakiin perustuva tehtävä. Näiden rakennusten käyttöaste on tyypillisesti pienehkö, mutta toisaalta niillä on tärkeä tehtävänsä seurakunnan toimitusten ja jumalanpalveluselämän keskuksina. Käytössä olevien muiden tilojen osalta on aktiivisesti etsittävä vaihtoehtoja käyttöasteiden nostamiseksi. Jos seurakunnalla ei ole tiloille käyttöä, on selvitettävä mahdollisuus tiloista luopumiseen, osittaiseen vuokraamiseen tai myymiseen.

Mittava kiinteistöomaisuus näkyy seurakunnissa myös hallinnollisena työnä, joka ei ole luettavissa kaikilta osin tehtäväalueen kiinteistötoimi menoista. Esimerkiksi talouspäälliköiden työpanoksesta voi ajoittain merkittävä osa suuntautua kiinteistötoimeen.

RAKENNEVAIHTOEHDOT YHTEISTYÖN TEKEMISEKSI

Selvityksen yhteydessä on käyty keskusteluja erilaisista malleista seurakuntien yhteistyön pohjaksi ja tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaamiseksi.

Sopimusyhteistyö

Sopimukseen perustuva yhteistyö on yhteistyömalleista kevein. Tällainen yhteistyö voi keskittyä esimerkiksi vain yhdelle tai muutamalle työalalle ja sitä voidaan tehdä myös useamman seurakunnan kesken. Sopimukseen perustuvan yhteistyön avulla voidaan turvata seurakunnassa sellaisten toimintojen säilyminen, joita ei ilman yhteistyötä voitaisi järjestää. Tyyppillisesti sopimukseen perustuvaa yhteistyötä tehdään talous- ja henkilöstöhallinnon tehtäväalueella ja esimerkiksi rippikoulutyössä. Useamman seurakunnan kesken tehtävä toiminnallinen yhteistyö koskettaa useimmin sairaalasielunhoitoa ja perheneuvontaa. Sopimukseen perustuva yhteistyö on purettavissa yhdessä sovittua irtisanomisaikaa käyttäen. Kirkkolaki säättää mahdollisuudesta sopimusyhteistyöhön lyhyesti 3 luvussaan.

”Sopimukset seurakuntien ja seurakuntayhtymien kesken tai kunnan tai muun julkisyhteisön kanssa

Seurakunnat ja seurakuntayhtymät voivat tehdä sopimuksia tehtäviensä yhteisestä hoitamisesta tai tehtävän hoitamisesta toisen seurakunnan tai seurakuntayhtymän puolesta.

Seurakunta tai seurakuntayhtymä voi sopimuksen perusteella huolehtia kunnalle tai muulle julkisyhteisölle kuuluvasta tehtävästä. Jos tehtävää varten perustetaan seurakunnan tai seurakuntayhtymän johtokunta, voidaan sopia, että toinen sopijapuoli saa valita siihen jäseniä, kuitenkin enintään puolet.”

Aikaisemmin esitettyihin laskelmiin perustuen kaikki selvityksessä mukana olevat seurakunnat tarvitsevat lähivuosina merkittäviä säästöjä ja toiminnan sopeuttamista pienentyviin resursseihin. Tarve resurssien sopeuttamiselle nousee erityisesti koko alueella tapahtuvasta jäsenmäärän pienentymisestä, joka tulee johtamaan myös verotulojen laskuun. Jos jäsenmäärä ennusteet toteutuvat, tulee kolmen seurakunnan yhteenlaskettu jäsenmäärä pienentymään 2020-luvulla noin 2000 jäsenellä, eli noin neljänneksellä.

Sopimukseen pohjautuvalla yhteistyöllä seurakunnat voisivat saavuttaa joillakin tehtäväalueilla toimivia kokonaisuuksia ja kustannussäästöjä. Talous- ja henkilöstöhallinto voidaan toteuttaa kirkon palvelukeskuksen järjestelmän avulla myös toisen seurakunnan tai kirkon

palvelukeskuksen toimesta. Samoin talouspäälliköiden valmistelutyötä voidaan toteuttaa yhdestä toimipisteestä. Myös toiminnallinen yhteistyö on toteutettavissa seurakuntien väliseen sopimukseen perustuen. Tällaista yhteistyötä on jo tehty erityisesti Kinnulan ja Pihtiputaan seurakuntien välillä.

Sopimusyhteistyön avulla talouden ja hallinnon tehtävät eivät varsinaisesti vähenny, mutta tehtävien suorittaminen voi tehostua erilaisten synergioiden kautta. Töihin osoitettu yhteinen resurssi voidaan pitää myös suurempana, jolloin sijaistaminen onnistuu ilman ulkopuolisten henkilöiden palkkaamista. Sopimusyhteistyöllä saavutettava työn vähentyminen on kuitenkin monissa tilanteissa pienehkö, joten myös saavutettava kustannussäästö jää vähäiseksi. Työn kuormittavuus esimerkiksi talouspäällikön tehtävää hoitavan henkilön harteilla voi sopimusyhteistyön myötä kasvaa, koska hänen esittelyvastuullaan voi olla kahden tai kolmen seurakunnan hallintojen kokoukset.

Sopimusyhteistyöllä voidaan turvata pienemmälle seurakunnalle sellaisia toimintoja, joita se ei itsenäisenä toimijana välttämättä pystyisi järjestämään tehokkaasti ja lakien edellyttämällä tavalla.

Yhteinen seurakunta

Yhteisen seurakunnan perustaminen on yhteistyömalleista pisimmälle viety. Tällöin seurakunnat muodostavat yhteisen hallinnon ja toiminnan. Seurakuntien omaisuus yhdistetään uuden syntyvän seurakunnan omaisuudeksi. Myös kaikki työntekijät ovat koko seurakunnan palveluksessa.

Yhteinen seurakunta mahdollistaa seurakunnan toimintojen yhdistämisen koko seurakunnan alueella. Yhteinen hallinto vähentää kokouksien määrää ja niihin käytettävää työaika.

Toiminnalliset työalat voivat muodostaa mielekkäitä tiimejä, joissa saman alan työntekijät pääsevät ammatillisesti kokemaan työyhteyttä ja myös sijaisjärjestelyt saadaan järjestymään satunnaisten poissaolojen osalta oman henkilöstön voimin. Työntekijöiden liikkuminen koko seurakunnan alueella mahdollistaa toiminnan säilymisen lisäksi myös kustannussäästöjen syntymisen.

Seurakuntien omaisuuksien yhdistäminen aiheuttaa sen, että yhteinen seurakunta on hieinan vaikeammin purettava yhteistyön muoto. Tarve yhteistyön purkamiselle voi syntyä esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa kuntatasolla päätös liittymisestä kohdistuu eri suuntaan kuin yhteinen seurakunta on suuntautunut. Lainsäädäntö ohjaa purkamista tällä

hetkellä siten, että liitoshetkellä liittyvien seurakuntien omaisuus luetteloidaan ja yhteisen seurakunnan purkautuessa omaisuus palaa seurakunnille tähän luettelointiin perustuen.

Osa yhteisestä seurakunnasta voi muodostaa esimerkiksi alueseurakunnan, seurakuntapiirin tai kappeliseurakunnan. Tällöin seurakunnan osa-alueelle on yleensä annettu rooli seurakunnassa myös hallinnollisesti. Osa-alueelle annettavia toimivaltuuksia ja tehtäviä kirkkovaltuusto säätelee ohje- tai johtosäännöllä. Näiden sääntöjen sisältö on tällä hetkellä lain-säädännössä määritelty väljästi, joten seurakunnille jää paljon valtaa harkita ohjeiden sisältöä. Osa-alueen hallinnosta säädetään kirkkojärjestyksen toisessa luvussa

”Sopimus seurakunnan osa-alueen hallinnon järjestämisestä Seurakuntajaon muutoksen ollessa vireillä kirkkovaltuustot tai seurakuntaneuvostot voivat tehdä sopimuksen seurakunnan osa-alueen hallinnon järjestämisestä. Sopimus tulee voimaan samaan aikaan kuin kirkkohallituksen päätös seurakuntajaon muuttamisesta.”

Seurakuntayhtymä

Seurakuntayhtymässä seurakunnat jäävät toiminnallisesti itsenäisiksi toimijoiksi, joille yhtymä tuottaa yhdessä sovitut asiat. Tyypillisesti yhtymä hoitaa talouden ja hallinnon tehtäviä, sekä kiinteistö- ja hautaustoimeen liittyvät asiat. Yleisenä periaatteena on, että seurakuntien omaisuus on yhtymän omistuksessa. Seurakunnat sopivat yhtymän perussäännössä kaikista niistä asioista, jotka ovat yhtymän hoidossa. Työntekijät voivat olla yhtymän yhteisiä työntekijöitä tai yksittäisen seurakunnan työntekijöitä. Seurakuntayhtymän perustamista koskevat säännökset ovat kirkkolain kolmannessa luvussa. Seurakuntayhtymän perussääntö määrittelee hallinnon kannalta keskeyttävät asiat.

”Seurakuntayhtymän perussäännössä määrätään seurakuntayhtymän toimivaltaan siirrettävät tehtävät ja annetaan tarpeelliset määräykset seurakuntayhtymän ja siihen kuuluvien seurakuntien toimivallan jakautumisesta. Seurakuntayhtymään liittyvien seurakuntien ja seurakuntayhtymien varat ja velvoitteet siirtyvät seurakuntayhtymälle. Siirtyvän omaisuuden saantokirjana on siitä laadittu perussääntöön liitettävä luettelo. Perussäännössä voidaan määrätä, että siinä mainittu seurakunnan omaisuus pysyy seurakunnan omistuksessa tai hallinnassa taikka että seurakunta vastaa siinä mainitusta velvoitteesta.”

Rakennevaihtoehtojen vertailua

Käytyjen keskustelujen, kuulemisten ja toteutetun kyselyn perusteella seurakuntien näkemykset yhteistyön tavasta ja ajoituksesta vaihtelevat paljon. Luottamushenkilöille ja työntekijöille suunnatun kyselyn perusteella enemmistö vastaajista kannattaisi seurakuntien välisen sopimusyhteistyön kehittämistä. Muut keskusteluissa olleet yhteistyötavat saavat kyselyn perusteella kannatusta tasapuolisesti. Myös muut keskustelut tukevat kyselyn tulosta.

Kinnulan ja Pihtiputaan seurakunnat ovat tehneet yhteistyötä sopimukseen perustuen jo aikaisemmin. Tehty yhteistyö on mahdollistanut Kinnulan seurakunnan toimimisen itsenäisenä seurakuntana tähän saakka. Yhteistyöllä on saavutettu kustannustehokkaita toimintamalleja ja pystytty turvaamaan toimintaa sellaisilla tehtäväalueilla, joille ei muutoin olisi kaikissa tilanteissa pystytty osoittamaan resursseja. Jatkossa taloudellinen paine edellyttäisi yhteistyön syventämistä ja lisäämistä edelleen. Haasteet talouden tasapainottamisessa tulevat jo lähivuosien aikana olemaan niin suuria, että yhteistyöhön perustuvan mallin turvin niitä on haastava saavuttaa toimintaa vaarantamatta. Uuden yhteistyön aloittaminen voisi olla mahdollista esimerkiksi taloushallinnon tehtävien osalta. On kuitenkin huomattava, että erityisesti Kinnulan seurakunnassa työntekijöiden toimenkuvat ovat hyvin monipuolisia, joten työntekijäresurssin vähentäminen näkyy seurakunnan toiminnassa monella tavalla, ei pelkästään vähennyksen kohteena olevalla työalalla. Selvittäjän näkemyksen mukaan sopimukseen perustuvalla yhteistyöllä ei enää kyetä vastaamaan niihin haasteisiin, jotka seurakuntien talouteen lähivuosina kohdistuvat. Yhteistyöhön perustuen työtehtävien vähentyminen ei näyttäisi olevan mahdollista erityisesti kipeimmin säästöjen tarpeessa olevassa Kinnulan seurakunnassa.

Seurakunnat ovat julkisoikeudellisia toimijoita. Tästä aiheutuu lakisääteisiä velvoitteita, jotka tulee hoitaa ajallaan ja oikein. Tällaisia ovat esimerkiksi talousarvion ja -suunnitelman laatiminen, tilinpäätöksen laatiminen, vaalien toimittaminen, seurakunnan hallinnon päätöksistä tiedottaminen ja seurakuntalaisten kuuleminen tärkeisiin asioihin liittyen. Tämän lisäksi seurakunnilla on viranomaistehtäviä, kuten väestökirjanpito ja hautaustoimi. Näihin tehtäviin on kyettävä osoittamaan riittävä resurssi, että velvoitteet pystytään täyttämään. Velvoitteiden ja lakisääteisten tehtävien hoitaminen on selkein esimerkki isommassa yksikössä saavutettavista synergiahyödyistä, johon perustuen toiminnot pystytään hoitamaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. Tehdessään aloitteen selvityksen laatimisesta Kinnulan seurakunnan kirkkovaltuusto on kiinnittänyt huomiota siihen, että seurakunnan kyky huolehtia velvoitteistaan on heikentynyt. Pihtiputaan seurakunnan kirkkoneuvosto on puolestaan vuoden

2023 tilinpäätöksessä tunnistanut haasteen seurakunnan hautaustoimen osalta. Kirkkoneuvoston näkemyksen mukaan seurakunnan hautaustoimeen osoitettu resurssi ei ole riittävällä tasolla. Yhden seurakunnan mallissa näihin tunnistettuihin haasteisiin voidaan osoittaa kohdennetusti resursseja. Malli mahdollistaa paremmin yleiselläkin tasolla selkeät työntekijöiden toimenkuvat ja oman osaamisen syventämisen toimenkuvaan liittyen. Nämä tekijät luovat paremmat edellytykset lakisääteisten velvoitteiden hoitamiselle.

Yhden seurakunnan mallissa seurakunnilla on useita vaihtoehtoja toiminnan järjestämiseen. Toiminta voidaan järjestää esimerkiksi alueellisesti tai työaloittain. Kolmen jäsenmäärältään pienehkön seurakunnan yhdistyessä työaloihin pohjautuva toimintamalli vaikuttaa selkeältä. Tämä mahdollistaa työn tekemisen omaa ammattialaa koskevissa tiimeissä, sijaisjärjestelyt ja kustannustehokkaan toimintatavan. Tiimityöhön perustuen kolmen seurakunnan alueella pystyttäisiin järjestämään myös sellaista toimintaa, jota ei kaikkien seurakuntien alueella tällä hetkellä ole. Tämä koskettaa erityisesti eri ikäryhmien kasvatustyötä. Myös talouden ja hallinnon tehtäväalueen järjestelyllä voidaan saavuttaa tehokas toimintamalli kolmen seurakunnan yhdistyessä. Hallintojen yhdistäminen näkyy selvästi synergiahyötyinä ja valmistelutyön vähentymisenä. Tämän mahdollistaa pidemmällä aika välillä myös säästöjen syntymisen. Välimatkat seurakuntien keskuspaikkojen välillä ovat kohtuulliset, joten työntekijöiden liikkumisesta aiheutuvat kustannukset ovat maltilliset.

Seurakuntayhtymä nähdään toimivaksi ratkaisuksi silloin, kun yhdistyvät seurakunnat ovat jäsenmäärältään suuria tai esimerkiksi seurakuntien kielet eroavat toisistaan. Selvityksen näkökulmasta ei ole noussut esiin asioita, jotka tukisivat seurakuntayhtymän perustamista Kinnulan, Pihtiputaan ja Viitasaaren seurakuntien alueelle.

SELVITYKSEN YHTEENVETO JA ESITYS

Selvityksessä ei ole tunnistettu sellaisia toimenpiteitä, joilla selvityksessä mukana olevat seurakunnat voisivat vastata tulevaisuuden haasteisiin ilman rakennemuutosta. Seurakuntien tärkeimmiksi koetut toiminnot pystytään parhaiten turvaamaan yhdistymällä yhdeksi seurakunnaksi. Kinnulan seurakunnan tilanne edellyttää toimenpiteitä välittömästi.

Selvityksen perusteella esitän, että seurakuntien toiminnallisia ja taloudellisia tarpeita vastaisi tulevaisuudessa parhaiten seurakuntien yhdistymisen yhdeksi seurakunnaksi.

Uusi seurakunta muodostetaan lakkauttamalla selvityksessä mukana olevat Kinnulan, Pihtiputaan ja Viitasaaren seurakunnat ja perustamalla kolmen seurakunnan kokonaisuuden käsittävä uusi seurakunta vuoden 2026 alusta. Kinnulan, Pihtiputaan ja Viitasaaren seurakunnat ovat uuden seurakunnan toiminta-alueita. Seurakunnat päättävät seurakunnan nimestä liitoksen valmistelun yhteydessä. Kahden seurakunnan muodostama kokonaisuus ei ole riittävä toimintakyvyn ja resurssien varmistamiseksi.

Selvitys on osoittanut, että taloudelliset ja toiminnalliset resurssit tulevat heikentymään seuraavien kymmenen aikana merkittävästi Kinnulan, Pihtiputaan ja Viitasaaren seurakuntien muodostamalla alueella. Kolmen seurakunnan yhdistyminen auttaisi vastaamaan tähän haasteeseen ja loisi mahdollisuuden tarpeellisille tehostamistoimille. Seurakuntien jäsenmäärän nopeasta laskusta johtuen olisi kuitenkin jo lähivuosien aikana tarkoituksenmukaista selvittää mahdollisuutta isomman seurakuntakokonaisuuden muodostamisesta alueelle.